

Теорія та методика навчання

УДК 376-056.26

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18525849>

Педагогічні технології інклюзивного навчання учнів початкових класів у контексті Нової української школи

Гордійчук Оксана Євгенівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівецька область, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2, індекс, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-3298-9533>

Прийнято: 15.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

***Анотація.** У статті розглянуто педагогічні технології інклюзивного навчання учнів початкових класів у контексті реалізації концептуальних засад Нової української школи. Метою статті є теоретичне обґрунтування технологічного підходу як методологічної основи інклюзивного навчання та характеристика педагогічних технологій, що забезпечують ефективну організацію інклюзивного освітнього процесу в початковій школі. Методи дослідження охоплюють аналіз і систематизацію науково-педагогічних джерел, нормативно-правових документів у сфері інклюзивної освіти, узагальнення теоретичних положень сучасної педагогіки, а також порівняльний аналіз педагогічних технологій, спрямованих на забезпечення доступності та результативності навчання учнів з особливими освітніми потребами. Цілі дослідження полягають у розкритті сутності та змісту технологічного*

підходу в організації інклюзивного навчання учнів початкових класів, обґрунтуванні потенційних можливостей педагогічних технологій у забезпеченні індивідуалізації та диференціації освітнього процесу, визначенні дидактичних можливостей кооперативної технології навчання, а також аналізі сутності й значення технологій подолання навчальних і поведінкових труднощів в умовах інклюзивного класу. **Результати дослідження** полягають у систематизації педагогічних технологій інклюзивного навчання, зокрема індивідуалізації, диференціації, кооперативного навчання та технологій подолання навчальних і поведінкових труднощів, які розглядаються як ефективні засоби реалізації освітніх потреб учнів з різними можливостями розвитку в початковій школі. **Висновки** засвідчують, що впровадження технологічного підходу в інклюзивному освітньому процесі Нової української школи сприяє підвищенню його цілісності, керованості та результативності, створює умови для забезпечення рівного доступу до якісної освіти, розвитку навчальної самостійності та соціальної взаємодії учнів початкових класів, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивне навчання, Нова українська школа, технологічний підхід, індивідуалізація та диференціація, кооперативна технологія навчання в інклюзивному класі, технологія подолання навчальних і поведінкових труднощів.

Pedagogical Technologies of Inclusive Education for Primary School Pupils in the Context of the New Ukrainian School

Hordiichuk Oksana Yevheniivna

PhD in Pedagogy,

Associate Professor of the Department of Pedagogy and Methods of Primary

Education, Faculty of Pedagogy, Psychology and Social Work,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi,

Chernivtsi Region, 2 Kotsiubynskyi Street, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3298-9533>

Abstract: *The article examines pedagogical technologies of inclusive education for primary school pupils in the context of implementing the conceptual foundations of the New Ukrainian School. The **purpose of the article** is to theoretically substantiate the technological approach as a methodological basis of inclusive education and to characterize pedagogical technologies that ensure the effective organization of the inclusive educational process in primary school. The **research methods** include the analysis and systematization of scientific and pedagogical literature, regulatory and legal documents in the field of inclusive education, generalization of theoretical provisions of modern pedagogy, as well as a comparative analysis of pedagogical technologies aimed at ensuring accessibility and effectiveness of education for pupils with special educational needs. The **objectives of the study** are to reveal the essence and content of the technological approach in organizing inclusive education for primary school pupils; to substantiate the potential of pedagogical technologies in ensuring individualization and differentiation of the educational process; to determine the didactic possibilities of cooperative learning technology in an inclusive classroom; and to analyze the essence and significance of technologies for overcoming learning and behavioral difficulties. The **results of the study** consist in the systematization of*

*pedagogical technologies of inclusive education, including individualization, differentiation, cooperative learning, and technologies for overcoming learning and behavioral difficulties, which are considered effective means of meeting the educational needs of pupils with diverse developmental abilities in primary school. The **conclusions** indicate that the implementation of a technological approach in the inclusive educational process of the New Ukrainian School enhances its integrity, manageability, and effectiveness, and creates conditions for ensuring equal access to quality education, the development of learning autonomy, and social interaction of primary school pupils, including children with special educational needs.*

Keywords: *inclusive education; New Ukrainian School; technological approach; individualization and differentiation; cooperative learning technology in an inclusive classroom; technology for overcoming learning and behavioral difficulties.*

Постановка проблеми. Реалізація ідей Нової української школи передбачає створення безпечного, доступного та ефективного освітнього середовища для кожної дитини, зокрема для учнів з особливими освітніми потребами. Інклюзивне навчання в початковій школі потребує не лише нормативно-правового забезпечення, а й чітко вибудованих педагогічних механізмів його впровадження. Однією з ключових умов ефективної організації інклюзивного освітнього процесу є застосування сучасних педагогічних технологій, що ґрунтуються на засадах дитиноцентризму, партнерства та поваги до індивідуальних освітніх потреб учнів.

Водночас практика роботи інклюзивних класів засвідчує наявність труднощів, пов'язаних із недостатнім усвідомленням сутності технологічного підходу, фрагментарним використанням педагогічних технологій та обмеженим розумінням їхнього потенціалу в забезпеченні доступності й результативності навчання. Це зумовлює потребу в теоретичному осмисленні й науковому

обґрунтуванні технологій інклюзивного навчання учнів початкових класів у контексті Нової української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж 2021–2026 рр. українські та зарубіжні науковці істотно активізували дослідження педагогічних технологій інклюзивного навчання в початковій школі в логіці ідей компетентнісного, дитиноцентрованого й діяльнісного навчання, що узгоджується з ціннісними орієнтирами Нової української школи. Низка досліджень зосереджується на технологіях створення інклюзивного освітнього середовища саме в початковій школі.

У дисертації С. Потюк систематизовано інноваційні технології, які застосовуються для формування інклюзивного середовища початкової школи (зокрема технології партнерської взаємодії, підтримки участі, адаптації матеріалів і організації простору), а також окреслено історико-педагогічну еволюцію ідей інклюзії та «інноваційності» освітніх практик як ресурсу подолання бар'єрів [10].

Водночас дослідження О. Воротинцевої підсилює цей напрям через фокус на проєктувальній компетентності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, які фактично є «архітекторами» індивідуальної освітньої траєкторії дитини та посередниками між школою, родиною і мультидисциплінарною командою [4]. Це важливо для початкової ланки, де індивідуальна підтримка часто визначає успішність включення та навчальні досягнення.

Помітний пласт праць присвячено підготовці педагогів і добору технологій, які забезпечують безбар'єрність і варіативність навчання. Так, В. Булатов теоретично обґрунтовує засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інклюзивного дизайну, акцентуючи на інтеграції принципів універсальної доступності, цифрової компетентності та методичної гнучкості (варіативні способи подання змісту, дії/вираження результатів, залучення й мотивації) [3].

У статті К. Гуза, І. Олійник і Л. Яценюк інклюзивна компетентність педагога інтерпретується як комплекс знань, умінь і ціннісних установок, необхідних для роботи в інклюзивному середовищі НУШ; підкреслено значущість системного підходу до її формування через післядипломну освіту, внутрішньошкільні практики та командну підтримку [16].

Окремий вектор сучасних студій пов'язаний із воєнними викликами та зростанням різноманітності освітніх потреб, що прямо впливає на технологізацію інклюзивного навчання. Дослідження І. Ніколаеску та співавторів показує, що «безбар'єрність» у практиці вчителя набуває багатовимірності (фізичний, інформаційний, цифровий та педагогічний виміри), а ефективні педагогічні технології все частіше комбінують інтерактивні методи, кейс-аналіз, проєктне навчання та цифрові ресурси (короткі освітні відео, анімації, елементи занурювального навчання) для підтримки дітей з ООП [19]. У цьому контексті актуалізуються й порівняльні/системні розвідки: Т. Третьякова узагальнює досягнення й проблеми інклюзії в Україні та підкреслює, що технологічні рішення (адаптації, підтримка участі, педагогіка партнерства) мають підкріплюватися етичними принципами та узгодженістю дій усіх стейкхолдерів [22].

Важливо, що частина новітніх публікацій уточнює методологічні рамки й «інструментарій» організації інклюзивного навчання. Зокрема, Ю. Багно та О. Сергійчук, аналізуючи інклюзивне навчання крізь призму євроінтеграційних процесів, виокремлюють гуманістичний, особистісно орієнтований, інклюзивний і компетентнісний підходи як базу для добору педагогічних технологій (диференціація, індивідуалізація, комбіновані моделі інтеграції, командні форми підтримки) [2].

Паралельно І. Малишевська порушує питання модернізації підготовки педагогічних фахівців до роботи в інклюзивному середовищі, наголошуючи на необхідності оновлення змісту програм, введення інклюзивно орієнтованих

модулів і формування готовності до застосування педагогічних технологій інклюзивного навчання на всіх рівнях професійного розвитку вчителя [17].

Отже, аналіз сучасних джерел засвідчує:

- зміщення акценту від загальних декларацій інклюзії до технологій проектування доступного середовища й організації навчальної діяльності;
- зростання ролі цифрових і змішаних форматів як інструментів індивідуалізації та підтримки участі;
- переорієнтацію підготовки вчителя початкових класів на інтеграцію інклюзивного дизайну, командної взаємодії та формувального оцінювання.

Водночас залишаються прогалини: недостатня кількість емпіричних досліджень саме щодо ефективності конкретних технологій у класах НУШ (із вимірюваними результатами навчання та участі), а також потреба в порівняльних дослідженнях моделей спільного навчання, асистування й цифрової підтримки для різних категорій ООП.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, актуальною залишається проблема комплексного осмислення педагогічних технологій інклюзивного навчання саме в умовах початкової школи Нової української школи. Недостатньо дослідженими є питання системного застосування технологічного підходу, поєднання індивідуалізації, диференціації, кооперативного навчання та технологій подолання навчальних і поведінкових труднощів у межах цілісного інклюзивного освітнього процесу.

Потребує подальшого наукового аналізу визначення дидактичних можливостей зазначених технологій, їхнього впливу на освітні результати учнів з особливими освітніми потребами та роль педагогічної команди в їх ефективній реалізації. Саме ці аспекти зумовлюють необхідність даного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Цілі статті полягають у теоретичному обґрунтуванні технологічного підходу як

методологічної основи інклюзивного навчання учнів початкових класів та характеристика педагогічних технологій, що забезпечують ефективну організацію інклюзивного освітнього процесу в контексті Нової української школи.

Завдання публікації:

- Розкрити сутність і зміст технологічного підходу в організації інклюзивного навчання учнів початкових класів.
- Обґрунтувати потенційні можливості педагогічних технологій у забезпеченні доступності та результативності інклюзивного освітнього процесу.
- Охарактеризувати індивідуалізацію та диференціацію як педагогічні технології інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами.
- Визначити дидактичні можливості кооперативної технології навчання в інклюзивному класі.
- Проаналізувати сутність і значення технології подолання навчальних і поведінкових труднощів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуалізація інклюзивної парадигми освіти у світовому та національному освітньому просторі зумовлює необхідність переосмислення підходів до організації освітнього процесу для всіх категорій учнів. Концептуальні засади інклюзивної освіти були чітко окреслені в Саламанській декларації, у якій зазначено: «Розвиток інклюзивних шкіл, як найефективніший засіб забезпечення освітою всіх, необхідно визнати основним напрямом державної політики і виділити його як пріоритет у програмах розвитку країни. Тільки таким чином можливо мобілізувати відповідні ресурси» [21].

У сучасних умовах реалізації інклюзивної освіти в початковій школі особливої актуальності набуває технологічний підхід, який забезпечує цілісність, керованість і результативність освітнього процесу.

Сутність технологічного підходу полягає у системному, науково обґрунтованому проєктуванні та реалізації педагогічного процесу, що спрямований на досягнення прогнозованих результатів навчання всіх учнів, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами, через цілеспрямоване застосування педагогічних технологій, які поєднують методи, засоби, форми та прийоми навчання в єдину керовану систему [6].

За науковим баченням А.Колупаєвої та колективу авторів: «технологічний підхід в інклюзивній освіті передбачає цілісне, науково обґрунтоване застосування педагогічних технологій, що інтегрують форми, методи й засоби для забезпечення доступу й результативності навчання учнів з ООП» [7].

Щодо змісту технологічного підходу в інклюзивній освіті, то він охоплює:

- діагностику освітніх потреб дитини;
- проєктування індивідуальної освітньої траєкторії;
- добір ефективних технологій;
- моніторинг і корекцію результатів навчання [7].

Потенційні можливості технологічного підходу в інклюзивному навчанні полягають у забезпеченні індивідуалізації та диференціації освітнього процесу, підвищенні мотивації й навчальної автономії учнів, створенні сприятливого середовища для розвитку ключових і соціально-емоційних компетентностей, а також у підвищенні ефективності командної взаємодії педагогів та асистента вчителя [7].

Узагальнюючи викладені положення та спираючись на логіку аналізу інклюзивного освітнього процесу, варто наголосити, що ефективність навчання в умовах різноманіття учнівських потреб не може забезпечуватися фрагментарним використанням окремих педагогічних прийомів. Саме потреба в цілісності, керованості та прогнозованості результатів зумовлює звернення до технологічного підходу. Відтак технологічний підхід доцільно розглядати не як сукупність окремих методів і прийомів, а як систему науково обґрунтованого

проектування, реалізації та оцінювання навчання, спрямовану на досягнення визначених результатів усіма учнями незалежно від індивідуальних освітніх потреб.

У цьому контексті постає необхідність чіткого розмежування понять, що зумовлює подальший аналіз: розкриємо, в чому полягає *відмінність технологічного підходу від сукупності методів навчання*.

Так, сукупність методів навчання традиційно виконує інструментальну функцію й відповідає на запитання «якими способами здійснювати навчання». Водночас така сукупність часто має фрагментарний характер і не гарантує узгодженості між цілями, змістом, формами організації навчання та результатами. Особливо це відчутно в інклюзивному середовищі, де розмаїтість учнів класу потребує чітко вибудованої логіки педагогічних дій.

На відміну від інших методологічних підходів, технологічний підхід орієнтований на досягнення наперед спроектованих результатів і передбачає послідовний перехід від цілей навчання до запланованих результатів через чітко визначені етапи освітнього процесу. У вітчизняній педагогіці педагогічна технологія трактується як упорядкована система професійних дій педагога, дотримання якої забезпечує гарантовану ефективність навчання [20].

Саме ця «гарантованість результату» принципово відрізняє технологічний підхід від довільного використання методів.

Окреслимо *основні ознаки технологічного підходу в інклюзивному навчанні*.

Однією з провідних ознак технологічного підходу є *системність*. В інклюзивному навчанні вона проявляється в узгодженні освітніх цілей, змісту, методів, форм оцінювання та системи підтримки учнів. Такий підхід дозволяє інтегрувати діяльність учителя, асистента вчителя, фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та батьків у єдину логіку освітнього процесу [7].

Другою важливою ознакою є *алгоритмічність*, яка передбачає чітко описану послідовність педагогічних дій. У початковій школі це охоплює етапи первинної діагностики навчальних можливостей учнів, визначення освітніх бар'єрів, планування адаптацій і модифікацій, реалізацію навчання та корекцію освітньої траєкторії за результатами формувального оцінювання. Алгоритмічність не обмежує творчість педагога, а навпаки — створює умови для усвідомленого вибору педагогічних рішень.

Не менш значущою є *прогнозованість результатів*, що ґрунтується на чітко сформульованих очікуваних результатах навчання та критеріях їх досягнення. У межах компетентнісного підходу результати навчання розглядаються як здатність учня застосовувати знання, уміння та ставлення в навчальних і життєвих ситуаціях. Саме технологічний підхід дає змогу поєднати індивідуальний поступ дитини з досягненням обов'язкових результатів, визначених державним стандартом.

Ознакою, яка забезпечує практичну реалізацію зазначених характеристик, є *керованість* освітнього процесу. Вона передбачає наявність механізмів педагогічного моніторингу, зворотного зв'язку та корекції навчання. У системі інклюзивної освіти керованість дозволяє своєчасно реагувати на труднощі учнів і змінювати освітні стратегії без втрати загальної цілісності процесу [20].

Сучасні зарубіжні концепції інклюзивної педагогіки підкреслюють, що ефективна інклюзія можлива лише за умови системних змін у підходах до навчання. Зокрема, в «Index for Inclusion» інклюзія розглядається як процес послідовного підвищення рівня участі та навчальних досягнень усіх учнів через узгоджені політики, практики й цінності школи [13]. Така позиція корелює з технологічним підходом, оскільки акцентує увагу не на окремих методах, а на цілісному дизайні освітнього середовища.

Важливим доповненням є концепція інклюзивної педагогіки, запропонована L.Florian, яка наголошує на необхідності планування навчання

для всіх учнів без виокремлення «особливих» як окремої групи. Це положення знаходить практичне втілення в універсальному дизайні навчання, що передбачає множинні способи залучення, подання інформації та демонстрації результатів навчання [15].

Окрім того, розкриємо зв'язок технологічного підходу з компетентнісним та особистісно орієнтованим підходами НУШ.

Так, ідеї Нової української школи концептуально поєднують *компетентнісний* та *особистісно орієнтований* підходи. Державний стандарт початкової освіти визначає обов'язкові результати навчання через систему ключових і предметних компетентностей [11].

У цьому контексті технологічний підхід виконує інтегративну функцію, забезпечуючи перехід від задекларованих результатів до реальних освітніх досягнень кожної дитини.

Особистісно орієнтований підхід в умовах інклюзивного класу реалізується не через індивідуалізацію «для окремих», а через гнучке проектування спільного навчання, у якому враховуються індивідуальні потреби та водночас зберігається єдність освітніх цілей. Саме технологічний підхід дозволяє поєднати індивідуальну підтримку учня з системною організацією освітнього процесу, що відповідає цінностям і принципам НУШ.

Отже, технологічний підхід в організації інклюзивного навчання учнів початкових класів є науково обґрунтованою основою для поєднання компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів Нової української школи. Його системність, алгоритмічність, прогнозованість результатів і керованість створюють умови для забезпечення якісної освіти для всіх учнів у різноманітному інклюзивному середовищі.

Таким чином, обґрунтуємо індивідуалізацію і диференціацію як педагогічні технології інклюзивного навчання.

Індивідуалізація навчання – це технологія організації освітнього процесу, що передбачає врахування у змісті, формах, темпі й методах навчання індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей кожного здобувача освіти, сутність якої полягає у побудові індивідуальної освітньої траєкторії для максимально можливого розвитку потенціалу учня [1].

Диференціація навчання – це технологія, спрямована на об'єднання учнів за певними ознаками (рівень підготовки, темп навчання, інтереси, типи труднощів тощо) з метою добору різнорівневого змісту, методів і засобів навчання. Її мета полягає у створенні умови для досягнення навчальних результатів усіма учнями шляхом варіативного підходу [7].

Індивідуалізація в інклюзивному класі не тотожна індивідуальному навчанню. Як наголошує L. Florian: «індивідуалізація не означає навчання «один на один» або ізоляцію дитини з особливими освітніми потребами від класу. Навпаки, вона передбачає спільне навчання в єдиному освітньому просторі, у межах якого враховуються індивідуальні особливості кожного учня» [14]. Таким чином, індивідуалізація реалізується всередині спільного навчального процесу, а не замість нього.

Механізм добору навчальних завдань в умовах інклюзії ґрунтується на кількох послідовних етапах.

- Перший етап – *педагогічна діагностика*, що включає аналіз актуального рівня навчальних досягнень, пізнавальних можливостей, комунікативних умінь і особливостей саморегуляції учня.
- Другий етап - *визначення освітніх цілей*, узгоджених із Державним стандартом і водночас індивідуально значущих для дитини.
- Третій етап – *конструювання варіативних завдань*, що відрізняються не лише рівнем складності, а й способом виконання, обсягом підтримки, формою представлення результату [18].

- Четвертий етап – *поточний моніторинг і корекція*, що дозволяє своєчасно змінювати рівень складності завдань, темп навчання або вид підтримки.

Наведемо приклад таких завдань, що окреслюють динамічний процес управління освітніми можливостями учня, а не одноразовим рішенням.

Індивідуалізованими вважаються:

- завдання з адаптованим обсягом інформації (менша кількість прикладів, простіші інструкції);
- картки-підказки або покрокові алгоритми для самостійного виконання завдання;
- мультимедійні матеріали або піктограми замість текстових інструкцій;
- завдання на вибір;
- застосування персоналізованих форм зворотного зв'язку (“Мій прогрес сьогодні”, “Що в мене вийшло”) тощо.

Диференційовані завдання – це:

- варіативні способи виконання: з опорою на зразок / частково самостійно / повністю самостійно;
- робота в малих групах за рівнем підготовки або типом завдання (наприклад, група “дослідників”, “ілюстраторів”, “оповідачів”);
- завдання різних рівнів складності (репродуктивний, конструктивний, творчий);
- різні форми подачі матеріалу (текст, малюнок, відео, гра);
- творчі завдання із самостійним добором матеріалів чи прикладів.

Одним із поширених методичних ризиків інклюзивної практики є ототожнення індивідуалізації з індивідуальним навчанням. Такий підхід може призводити до фрагментації освітнього процесу та зниження рівня участі учня в спільній діяльності класу. Натомість сучасна інклюзивна педагогіка підкреслює, що індивідуалізація реалізується через гнучке управління освітніми умовами, а не через відокремлення дитини [15].

У цьому сенсі індивідуалізація полягає в адаптації темпу, способів пояснення, рівня підтримки та форм оцінювання, зберігаючи при цьому спільні цілі та навчальний контекст. Диференціація ж забезпечує інструментальну основу такої адаптації, дозволяючи організувати роботу класу як багаторівневу систему навчальних можливостей.

Кооперативна технологія навчання – це педагогічна технологія, що передбачає організацію навчальної діяльності учнів у малих групах, де кожен член групи активно співпрацює, взаємодіє та несе особисту й колективну відповідальність за результати спільної роботи. Її сутність полягає у навчанні через взаємодію, підтримку та спільне досягнення цілей.

Далі, обґрунтуємо, чому кооперативна технологія навчання є важливою для дітей з особливими освітніми потребами. На нашу думку, вона:

- забезпечує відповідні віковій категорії рольові моделі однолітків;
- забезпечує рівний доступ до навчання;
- сприяє когнітивному, фізичному, соціальному та емоційному розвитку;
- створює можливості для навчання в реалістичному / природному середовищі;
- розширює можливості для налагодження нових дружніх стосунків;
- дає змогу підвищувати самооцінку й відчувати себе частиною цілого

Кооперативна технологія в інклюзивному навчанні не лише підвищує навчальну активність, а й розвиває толерантність, емпатію, почуття відповідальності та успішність кожного через взаємодію з іншими.

Також, дуже принципово важливо наголосити на тому факті, що *кооперативне навчання не зводиться до «групової роботи заради групової роботи»*. Формальне об'єднання учнів у групи без чітко визначеної структури взаємодії не забезпечує ані навчального ефекту, ані соціалізуючого потенціалу. Саме тому кооперація має розглядатися як педагогічна технологія, що ґрунтується на чітко визначених принципах і механізмах реалізації. У технологічному вимірі це означає, що

вчитель не лише пропонує завдання для групи, а проєктує структуру взаємодії, у якій кожен учень має визначену роль, зону відповідальності та можливість зробити внесок у спільний результат. Для інклюзивного класу така структурованість є критично важливою. Вона дозволяє уникнути ситуацій, коли учні з особливими освітніми потребами пасивно спостерігають за роботою інших або, навпаки, виконують спрощені завдання без реальної участі в спільному процесі. Натомість кооперативна технологія забезпечує керовану участь кожного учня, що підсилює як навчальну, так і соціальну ефективність освітнього процесу.

Узагальнюючи, кооперативну технологію навчання в інклюзивному класі доцільно розглядати як *технологію соціального управління навчальним середовищем*, що дозволяє:

- забезпечити активну участь усіх учнів у спільній діяльності;
- створити умови для соціалізації та формування позитивних міжособистісних взаємин;
- розвивати соціальні й комунікативні компетентності як складову загальних освітніх результатів;
- підтримувати інклюзивну культуру класу, засновану на співпраці та взаємній підтримці.

Таким чином, кооперативне навчання в інклюзивному класі виходить за межі методичного прийому й постає як цілісна педагогічна технологія, що поєднує дидактичні, соціалізуючі та компетентнісні функції.

У методичних матеріалах МОН щодо організації освіти осіб з ООП на рівні закладу освіти підкреслюється необхідність цілісної організації підтримки та практичного впровадження рекомендацій у діяльність педагогів і управлінців [12].

Технологія подолання навчальних труднощів учнів з особливими освітніми потребами – це система науково обґрунтованих, цілеспрямованих і поетапно

організованих педагогічних дій, спрямованих на подолання або пом'якшення порушень у навчальній діяльності, розвиток компенсаторних механізмів та забезпечення успішності навчання дитини відповідно до її індивідуальних можливостей [6].

У посібнику, підготовленому Artsymeieva et al. (2023), підкреслюється важливість створення школи, чутливої до психічного здоров'я. Тобто, подолання навчальних труднощів означає не «усунення недоліків» дитини, а перепроєктування навчальних умов: темпу, структури завдання, способу подання матеріалу, підтримки під час виконання, зворотного зв'язку та оцінювання прогресу. Такий підхід узгоджується з рамкою створення психологічно комфортного та безпечного середовища, у якій пропонується алгоритм упровадження відповідних практик на рівні закладу освіти [8]. Практично це реалізується через технологічні рішення, що мають «керований» характер:

- структурування діяльності (*короткі інструкції, поетапність, чек-листи, «спочатку–потім», таймінг*);
- дидактичне «підсилення» завдань (*зразки, опори, підказки, моделювання виконання, робота за прикладом*);
- формувальне оцінювання (*частий зворотний зв'язок, критерії «що вже виходить / що наступний крок»*);
- передбачувані правила й рутини класу (*зрозумілі очікування, повторювані сценарії переходів між видами діяльності*);
- варіативність способів демонстрації результату (*усно/письмово/схемою/візуально*), *щоб оцінювати саме результат навчання, а не випадкові бар'єри виконання*.

Технологія подолання поведінкових труднощів учнів з ООП розглядається як система педагогічних і психологічних дій, спрямованих на зміну неадаптивної поведінки, розвиток самоконтролю та формування соціально прийнятних моделей взаємодії [6].

Поведінкові труднощі в інклюзивному класі доречно розглядати як сигнал про те, що учневі потрібні інші умови участі (зрозумілі правила, підтримка саморегуляції, тренування соціальних умінь, безпечні способи висловлення потреб). Відповідно до рекомендацій ІМЗО (2025), пріоритетними є профілактична та підтримувальна робота з учасниками освітнього процесу. Так, у методичних рекомендаціях щодо діяльності психологічної служби наголошено, що її мета полягає у підтримці соціального й психологічного благополуччя учасників освітнього процесу через науково обґрунтовані методи та підходи [9].

У практичній площині ефективними є засоби, які «вбудовуються» у щоденну організацію навчання, зокрема позитивні правила та підкріплення бажаної поведінки, аналіз «ситуація–дія–наслідок» як педагогічний інструмент, соціально-емоційне навчання як рамка розвитку соціальних навичок, а також відновні практики як педагогіка відповідальності та порозуміння [8].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє узагальнити наступне:

1. Педагогічні технології в інклюзивному навчанні початкової школи доцільно розглядати як цілісну, керовану систему, а не як сукупність окремих методів або прийомів.
2. У публікації розкрито сутність і зміст технологічного підходу в організації інклюзивного навчання учнів початкових класів, доведено його системоутворювальну роль у поєднанні цілей, змісту, способів організації навчальної діяльності, оцінювання та корекційно-розвиткової підтримки.
3. Обґрунтовано, що саме технологічний підхід створює умови для забезпечення доступності та результативності інклюзивного освітнього процесу, оскільки дає змогу проектувати навчання з урахуванням освітніх можливостей кожної дитини та прогнозувати досягнення визначених результатів.

4. Отримані результати підтверджують, що володіння технологічним підходом є важливою складовою професійної готовності вчителя початкових класів до роботи в інклюзивному середовищі.
5. У статті визначено дидактичні можливості кооперативної технології навчання як засобу поєднання навчальних і соціалізуючих цілей, проаналізовано технології подолання навчальних і поведінкових труднощів та формування соціальних навичок у межах педагогічних і психолого-педагогічних рішень, а також охарактеризовано індивідуалізацію та диференціацію як педагогічні технології управління освітніми можливостями учнів з особливими освітніми потребами.
6. Сукупність отриманих висновків узгоджується зі змістом і ціннісними орієнтирами Нової української школи, зокрема з компетентнісним і особистісно орієнтованим підходами, і підтверджує, що реалізація інклюзивної освіти в початковій школі потребує не фрагментарних методичних рішень, а системного технологічного мислення сучасного вчителя початкових класів.

Список використаних джерел

1. Aleksieieva S. Індивідуалізація навчання у закладах загальної середньої освіти: сутність, умови та технології реалізації. *Наукова електронна бібліотека НАПН України*. 2021. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724261>.
2. Багно Ю., Сергійчук О. Особливості організації інклюзивного навчання крізь призму євроінтеграційних процесів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 1. С. 31–37. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-1-31-37>.

3. Булатов В. Теоретичне обґрунтування засад підготовки майбутніх педагогів початкової школи до впровадження інклюзивного дизайну. *Social Work and Education*. 2025. Vol. 12, № 4. P. 752–765. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.4.14>.
4. Воротинцева О. О. Розвиток проєктувальної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти з особливими освітніми потребами : дис. ... д-ра філософії. Суми, 2025. 312 с.
5. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі : монографія / за ред. В. І. Кизенка. Київ : Педагогічна думка, 2012. 328 с.
6. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.
7. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: покроково для педагогів : навч.-метод. посіб. Київ, 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739317>.
8. Коли світ на межі змін: школа, чутлива до психічного здоров'я : посібник / за ред. D. Artsymeieva, H. Terentieieva, T. Zaviialova, N. Pankiv. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2023/04/13/GG-posibnyk.web.2.13.04.2023.pdf>.
9. Методичні рекомендації. Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році (додаток до листа № 21/08-586). Київ : Інститут модернізації змісту освіти, 2025. URL: https://nmcptocn.pp.ua/wp-content/uploads/2025/07/Pro-metodychni-rekomendatsii_Priorytetni-napriamy-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-u-systemi-osvity-Ukrayini-v-2025_2026-navchalnomu-rotsi_.pdf.

10. Потюк С. В. Проблеми формування інклюзивного освітнього середовища початкової школи засобами інноваційних технологій (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... д-ра філософії. Дрогобич, 2024. 286 с.

11. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 21 лютого 2018 р. *Офіційний вісник України*. 2018.

12. Рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : лист МОН України № 1/17666-25 від 26.08.2025 р. Київ, 2025.

13. Booth T., Ainscow M. Index for inclusion: A guide to school development led by inclusive values. 4th ed. Bristol : Index for Inclusion Network, 2016. 203 p. URL: <https://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdf>.

14. Florian L. Reimagining special education: Why new approaches are needed. *The SAGE handbook of special education* / ed. by L. Florian. London : SAGE, 2014. P. 9–22.

15. Florian L., Black-Hawkins K. Exploring inclusive pedagogy. *Cambridge Journal of Education*. 2011. Vol. 41, No. 4. P. 813–828. DOI: <https://doi.org/10.1080/0305764X.2011.625005>.

16. Guz K., Oliinyk I., Yatseniuk L. Formation of inclusive competence of teachers of the New Ukrainian School. *Image of the Modern Teacher*. 2025. No. 5(224). P. 92–97. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-5\(224\)-92-97](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-5(224)-92-97).

17. Malyshevska I. Modernization of training pedagogical specialists to work in an inclusive education environment. *Věda a perspektivy*. 2023. No. 9(28). P. 97–104. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9\(28\)-97-104](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9(28)-97-104).

18. Meyer A., Rose D. H., Gordon D. Universal design for learning: Theory and practice. Wakefield, MA : CAST Professional Publishing, 2014. 260 p. URL: <https://www.cast.org/books-media/universal-design-for-learning-meyer-rose-gordon/>.

19. Nikolaesku I., Malashevskaya I., Lytvyn I., Vinarchuk N., Vlasenko R., Sivkovych H., Mazur P. Breaking barriers in inclusive education: Results of teachers' readiness to implement innovations in the work with children with disabilities. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2025. Vol. 12, No. 3. P. 134–149. DOI: <https://doi.org/10.15330/jpnu.12.3.134-149>.
20. Sysoieva S. O. Pedagogical technologies in modern education. Kyiv : University of Educational Management, 2011. 304 p.
21. UNESCO. The Salamanca statement and framework for action on special needs education. Paris, 1994. 48 p. URL: <https://kno.rada.gov.ua/print/75201.html>.